

Tavaszi terek, tervek

Grund-gondok

Szülői szervezés

„A grund... A pesti gyerekek ez az alföldje, a rónája, a síkságja. Ez jelenti számára a végtelenséget és a szabadságot. Egy darabka föld, melyet egyik oldaláról dűledező palánk határol s melynek többi oldalain nagy házfalak merednek az ég felé...”

Talán fölösleges is az idézet forrását megjelölni, hiszen a világirodalom egyik legnépszerűbb ifjúsági regényéből való: A Pál utcai fiúk-ból. A regény írása idején — 1907-ben — mint az egykorú statisztikák is bizonyítják, egyetlen talpalatnyi tér sem volt Budapesten, amely kizárólag a gyermekeké lett volna. Maradt a grund.

Egészen 1919-ig. A sokféle megemlékezés között valahogyan feledésbe merült, hogy a Magyar Tanácsköztársaság idején, pontosan ötven éve jelölték ki az első játszótéreket fővárosunkban. Az Almásy, Mátyás, Hunyadi, Kálvária téren és még néhány olyan helyen, ahol a gyerekek mindaddig úgy nőttek fel, hogy nem is láttak többet a természetből, mint amennyi virág vagy zöldnövény a bérház ablakában is megél.

Az első játszótéreknek azonban csak a helyét jelölték ki 1919-ben, a felszereléshez már nem volt idő. Újabb tíz év telt el, amíg megásták az első homokozógödröket, felállították néhány hintát. 1937-ben vették fel először a statisztikai kimutatásokba a budapesti játszótérek: szám szerint az akkori 14 kerületben összesen tizenhatot. A valóságos helyzet ennél kevéssel jobb volt — néhány iskolaudvaron ugyancsak teremtettek lehetőséget a gyermekek közös játékára.

(Az igazsághoz tartozik, hogy noha az egykori képviselők és városatyák sokszor ígérték meg új játszótérek építését — ezt az ígéretet soha nem kérték számon tőlük. Már csak azért sem, mert — elsősorban a munkásnegyedekben — a lakosság sem igényelte ezt a „luxust”. Részben azért, mert a nagyobb gyerekek már iskolás korukban pénzkereső foglalkozás után néztek játék helyett, másrészt, mert a többnyire faluról felkerült szülők sem tartották szükségesnek külön játszótérek létesítését.)

Fák és fűtácák

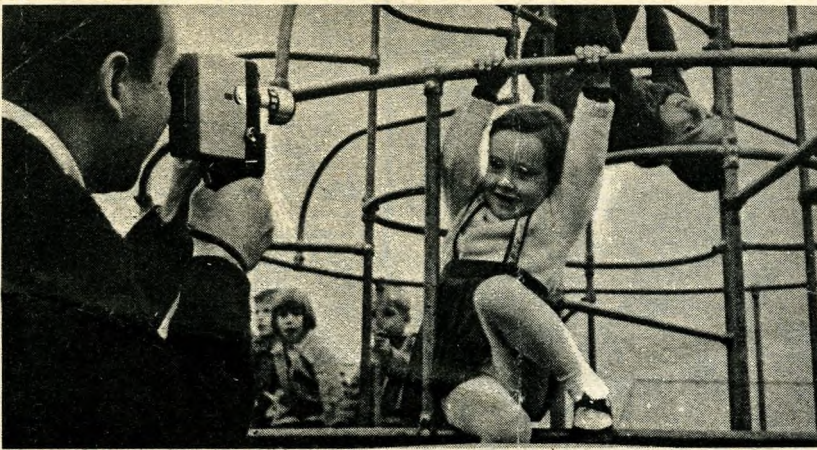
Új játszótérek alakított ki — a háború utáni szükséghelyzet. Számos olyan telken, ahol az épület a bombázások és utcai harcok során nagyon súlyosan megsérült, a költséges újjáépítés helyett földig lebontották a házat és helyén játszótérrel alakították ki. 1948-ban 71 tér volt a gyermekeké a főváros területén, csaknem mind egyiket addigra fel is szerelték a legprimitívebb játékszerekkel. 1955-ig már 210-re emelkedett a játszótérek száma, s ebben az emelkedésben csak másodlagos szerepet játszott a főváros területének 1950-ben történt megnagyobbitása. (A külső kerületek nagy részében az egykori peremközségekben alig volt játszótér. A többnyire kertesi családi házakból álló településeken ez kisebb gond, mint a sűrűn beépített részeken. A XVII. kerületben — Rákoskeresztúr, Rákoshegy, Rákoscsaba stb. — ma is mindössze négy, a XXII. kerületben — Budafok, Budatétény, Nagytétény — öt játszótér tartanak nyilván.)

A számszerű fejlesztés azonban azt is magával hozta — hogy a gyermekek némelyik játszótérrel jóformán semmit sem nyertek. A budapesti Közegészségügyi és Járványügyi Állomás (KÖJÁL) vizsgálata megállapította, hogy a fő-

városi játszótérek 43 százaléka főútvonal mellett fekszik, tehát egyáltalán nem biztonságos. Ami pedig még kevésbé örvéndetes: 9,3 százalékuk — hivatalos kifejezéssel — levegőszennyező-forrás mellett van. Ugyancsak jellemző adat: Budapesten a játszótérek 50 százalékán fa is alig található...

0,8 négyzetméter

Gyakran panaszkodtak azt is a szülők, hogy a játszótérek csak egy-egy korcsoport számára ké-

JÁTSZIK A GYEREK, FILMEZ A PAPA

Számításba jöttek a nyugdíjasok, a nagyszülők, az iskolák...

szülők. Ez a gyakorlatban általában úgy festett, hogy voltak ugyan homokozók is, hinták és egyéb játékszerek is — de mivel a tér egy része futballpályának alkalmas volt, a nagyobb gyerekek kiszorították onnan a kicsiket. A játszótér pedig — ellentétben a korábban uralkodott elmélettel, amely szerint csak a kisgyermeknek van rá szüksége — minden gyermeké kell hogy legyen.

Néhány év óta a Fővárosi Kertészet a játszótérek gazdája Budapesten. Szakemberei kidolgozták a minta-játszóterek terveit, ezeket úgy alakítják ki, hogy valamennyi korcsoport — 0—14 éves korig — megtalálja rajta a helyét és főleg: a neki való játékokat. A feladat nem egyszerű, s alighanem még sok évre lesz szükség, amíg Budapest felzárkózik ama kevés európai nagyváros közé, amely meg tudja oldani a játszótér-gondokat.

Budapesten körülbelül az összlakosság egyhatede 14 éven aluli. (1966-os adatok: 0—4 éves 77 371, 5—9 éves 86 153 és 10—14 év közötti 140 793, összesen 304 317 gyermek.) A játszótérek összes területa 246 000 négyzetméter, vagyis egy budapesti gyerekre 0,8 négyzetméter jutott. A belterületen ennél is rosszabb az arány: mindössze 0,13 négyzetméter játszótér jut egy gyermeknek. (Az 1965-ös Statisztikai Évkönyv adatai szerint vidéki nagyvárosaink ugyan csak rosszul állnak játszótérek dolgában. Miskolcon 0,11 négyzetméter, Debrecenben 0,25 és Pécsen is csak 0,36 négyzetméter jut a belterületen egy gyermeknek. Legkedvezőbb a helyzet Szegeden 1,98 négyzetméterrel.)

Az új játszótérek már úgy építik, hogy kielégítsék a korcsoportok szerinti, különböző fokú igényeket. Elsőrendű követelmény, hogy a korábbi poros-kavicsos utak helyett minden játszótér aszfaltburkolatot kapjon. Az elmúlt években ilyen, aszfaltozott és kőrülkerített játszótéret adtak át a

környékbeli gyerekeknek az angyalföldi Főti téren, a Vérmezőn, a VIII. kerületi Teleki és Golgota téren.

Jóakarásban bizonyára korábban sem volt hiány, az utóbbi idők játszótér-fejlesztése azonban arra enged következtetni, hogy az ezzel foglalkozók nemcsak szakemberek — hanem szülők is. Megváltozott ugyanis a játszótérek jellege, az addigi uniformizáltságból végre kiléptek, s ma már a szülők, ha apróságukat „a térre” viszik, válogathatnak, hogy labdázó, hintával felszerelt vagy akár újszerű játékszerekkel ellátott játszótéret keressenek fel.

Jelenleg Budapest 22 kerületében összesen 669 játszótér van. (1969. január 1-i állapot.) A legtöbb — egyenként csaknem száz — a XIV. és a IX. kerületben, viszont mindmáig legrosszabb a leg-sűrűbben lakott Teréz- és Erzsébetváros gyermekeinek helyzete. A fővárosi játszótérek 4624 különböző játékszer között válogathatnak a kicsinyek és a serdülők, jöllehet, ennek a feltűnően nagy számnak még igen jelentős százaléka lengő- és billenőhintából (libikóka) áll. De vannak már különféle mászó-játékok, csúszdák, egyensúly-játékok, drótkötelek és rönkök annyiféle változatban, amennyit — valóban csak saját gyerekei szórakoztatásán edződött szülő tud kitalálni. Természetesen megtalálhatók a „higgadtabb” gyerekeknek való szórakozások is: asztali tenisz, sőt még sakk-asztalok is.

Felügyelő kerestetik

A legutóbb említett, nemcsak gyerekeknek való játék azonban szinte kínálja a kérdést: ahol ilyen van, nem lehetne-e valamilyen állandó jellegű megoldást találni a játszótérek őrzésére, a gyerekeket védő felügyeletre. (Nem az anyagi javak védelméről van elsősorban szó, noha ez sem mellékes. A ját-

szótérek — többnyire nem az ott játszó gyerekek által — okozott kár évente négy millió forint, körülbelül annyi, amennyiből a városmajori új játszópark épült.)

Mindeddig nem sikerült a játszótérek felügyeletére megnyugtató megoldást találni. Pillanatnyilag néhány parkőr jár ugyan a nagyobb játszótérek körül, időnként rá-rászólnak a rakoncátlanok kicsikre, a csínytevő kamaszokra, de el sem lehet várni tőlük, hogy a legtöbb kárt okozó felnőttekre is ügyeljenek. Alig múlik el hónap, hogy valamelyik kerületi tanács vagy társadalmi szervezet ne tenne javaslatot a játszótérek megnyugtató őrzésére, de mindeddig ezekből a jószándékú elgondolásokból semmi sem valósult meg. Számításba jöttek már az amúgyis padokon üldölgéni szerető nyugdíjasok, az unokáikkal játszótérre járó nagyszülők, sőt az is, hogy egy-egy iskola pedagógusai vállalják a legközelebb eső játszótér védelmét. Válasz, határozat mind ez ideig nincs...

Ezzel függ össze, hogy a pesti gyerekek — akár az idézett regény írása idején — ma is sokszor jobban szeretik a lakásuk előtti utcákat, szívesebben játszanak akár a bérház rosszlevegőjű udvarán, mint a játszótéren. Hogy ne így legyen, ahhoz — többek között — vonzóbbá kell tenni a játszótéreket. Az első lépések efelé éppen a korszerűsítések, de a szülők csak akkor engedik ki szívesen gyermekeiket a terekre, ha ott legalább akkora biztonságban lesznek, mint az utcán, ahol legalább — szem előtt vannak.

Az idén foglalkozott először a Fővárosi Tanács végrehajtó bizottsága a játszótérek helyzetével. (Kerületi vb-üléseken már sokszor szerepelt ez a „napirendi pont”.) Határozat született újabb játszótérek építésére és korszerűsítésére, így az idén kap minden korcsoport számára elkülönített játszótéret a VII. kerületi Klauzál tér, „vizes” játszótér épül a Gellérthegy és „rönkök” a Városligetben. Az új lakótelepeken — ahol a sokféle kényelem mellett a tervezésnél elfelejtették a gyerekeket „összkomfortjáról” — labdázótérek lesznek, így az Árpád-híd melletti, a Nagy Lajos király úti, a Harmat utcai, a csepeli Béke téri és csillagtelepi lakótelepeken.

Néhány nemzedék — mi tagadás — lekészt erről. De még a most felnövők számára sok mindent lehet pótolni. Az eddigiek szerint nemcsak a pénz — az akarat is megvan hozzá.

VÁRKONYI ENDRE